Universitätsbibliothek Wuppertal

Tabvlae Geographicae Cl. Ptolem[a]ei

Mercator, Gerhard

Coloniae Agrippinae, 1578

Vorwort

urn:nbn:de:hbz:468-1-441

PRAEFATIO IN SEQVENS TABVLARVM PTOLEMÆI OPVS.

VLTVM refert cum in omnibus veterum traditionibus, tum maximè in Geographia, antiquitatem illæsam inuariatamq; seruare: quum enim plurima insint siue naturæ mysteria, siue latentium rerum signaturæ, siue habitudinum & proportionum certæ & exquisitæ quædã, nec otiosæ rationes, quæ ignara posteritas pro suo cuiusque intellectu mutando emendandoq; facilè altioribus tenebris inuolueret, obscuraret, corrumperet & annihilaret, maximè facillimeq; id in illustri illa plurimiq; facienda Ptolemæi Geographia committi, nemo est mediocris iudicij, qui si perpendat non intelligat. Multa enim sæcula à Ptolemæi, qui sub Antonino Pio Imperatore vixit, tempore ad nos vsq; in summo studiorum, maximè Geographiæ neglectu & ignauia pertransiuerunt, in quibus regna omnia, populi, & vrbes à barbaris nationibus aut deleta, aut vastata mutataq;, nec medij temporis scriptoribus à veri situs nominumque obliuione & interitu vindicata sunt, adeò vt ne decima quidem pars eorum, quæ apud Ptolemæum sunt nominum, hodie suis locis certò & sine omni controuersia designari queat, quæ si quis vel in vniuersum, vel parte aliqua castigare velit (nam Ptolemæus perfectam omnium symmetriam, præcipuè in particularibus locorum distantijs & situ nondum assequutus fuit) an non temerè & arroganter faciet illa transponendo, contrahendo, distrahendoue, quorum vtpote ignotorum situm distantiamq; haud nouit? Id verò dum quisque pro sua opinione ausus fuerit, quid aliud tandem sequetur, quàm vt pro vno Ptolemæo multos habeamus, & quisnam eorum sit genuinus ignoretur? sic tum deprauatæ antiquitatis verus perierit vsus, dum nihil penè sit quod ipsius primi autoris esse statuere possis, neque quid integrum quidue corruptum dinoscere, proinde nec in recentiore castigatiusq; commensurata tabula assumptorum locorum veterum situm argumentari vllo modo queas. Talis profectò (quod dolendum est) temeritatis nõ parum Ptolemęo nostro accidit, quisque in sua patria sibi nota loca ad veriorem à se mutuò distantiam reducere pulchrum putauit, interim vicinarum ciuitatum respectum & commensurationem negligens, ac subindè plurimum vicians, alij oscitanter exemplaria transscribendo numeros corruperunt, alij quæ Ptolemęus ex obseruatione aliorum rudi lib. 8. annotauit, ex ipsius numeris, tanquàm exactiùs quiddam reddituri, castigare ausi sunt, ita temeraria in tam insigni opere lusit audacia, etiam ipsa certissima emendandæ Geographiæ fundamenta violans & corrumpens, vt nulla sit totius operis pars, quæ non plurimis mendis scateat, difficillimumq; sit genuinum ab adulterino discernere. Accedit & nostro sæculo typographorum negligentia, vt duas tam clari operis æditiones per omnia consentientes non inuenias. Hac in tam celebrem antiquitatem iniquitate motus, cum ex castigatis neotericis tabulis veterem Geographiam totis viribus illustrare esset institutum, ante omnia necessarium duxi, vetustissimã hanc Ptolemæi, & quodãmodo à primis eius artis incunabulis per manus traditam Geographiam ad autoris mentẽ, quoad fieri posset, reuocare & restituere, ad quam prouinciam cõmodiùs subeundam, varias Ptolemaici operis æditiones, quæ diuersorum essent autographorum exemplaria, conferendas esse visum est necessarium. Quinque itaque quæ contingere poterant æditiones magis autenticas ad hoc delegi, quarum antiquissima anno 1409. à Iacobo Angelo ex græco sermone in latinum conuersa fuit, & Alexandro PP. S. dedicata, exscripta autem ex ipsomet autoris autographo (quantum apparet) mandato Nicolai de Cusa Cardinalis, is enim paulò pòst, nimirùm anno Domini 1448. Cardinalis creatus fuit, mortuus autem 1464. cum nondum eam æditionẽ in complura exemplaria propagatam fuisse sit verisimile, & noluisset tantus eruditione & autoritate gratiaq; apud summum pontificem valens vir aliunde, quàm ex ipso fonte hos latices haurire. Hoc Cusani exemplar beneficio Reuerendissimi Illustrissimique Principis Electoris Iacobi ab Eltz, Archiepiscopi Treuirensis, summi studiosorum fautoris & Mecœnatis nactus sum. Altera æditio ex eiusdem Iacobi Angeli versione est, sed nonnullis locis, quantum apparet, castigata, ad græci codicis ne, vnde ille traduxerat, fidem, affirmare nequeo, tametsi suspicer, impressa est Romæ anno 1490. cum tabulis in ære pro ea ætate elegantissimè excisis, autor æditionis non additur, nisi fortè is sit qui registrũ alphabeticum in 8. Ptol. libros addidit, in quo sub nomine Edessa se Genuam aliquoties peregrinatum ait, & ibi in laudem effigiei Christi, quam Veronicam appellant, hoc epigramma conscripsisse.

Hanc rex effigiem Christo mittente recepit
Abgarus, hinc signa quàm patuere Dei
Latria debetur totum, cui summa per orbem
Poplitibus flexis supplicibus manibus
Ipsam ego perspexi manibus tetigique Philippus,
Viuerem vt incolumis, cui pia thura dedi.

Vir apparet literatus & multæ lectionis, ac non mediocris iudicij, vt Angeli translationem cum græco codice, imaginem cum exemplari conferre potuerit & emendare. Hanc editionem inuentu admodum raram mihi suppeditauit Ioannes Helman Agrippinas V. I. Licentiatus, vir doctus, antiquitatisque summus cultor. Tertia æditio est ex versione quidem Bilibaldi Pirckeymeri, sed à Michaele Villanouano ad græca & prisca exemplaria recognita, & Lugduni anno 1535. impressa, quę cùm in numeris frequenter à duabus præcedentibus differat, & fideliùs excusa sit, quàm vt typographi oscitantiæ id imputari possit, non dubiũ est, quin à diuersi generis exemplari græco ad latinos traducta sit. Quarta est ex versione Ioannis Nouiomagi Coloniæ anno 1540. excusa, quam etsi plus satis mendosa sit, tamen cum sæpe admodum à reliquis omnibus in numeris differat, alterius iterum generis exemplar græcum imitari necesse est. Postrema est Iosephi Moletij, qui versionem Bilibaldi rursus cum multis græcis codicibus diligẽter contulit. Ex tot vnius fontis distinctis deriuationibus ad primę scaturiginis certiorem explorationem verioremq; conditionẽ peruenirì posse nõ diffidebam, quũ omnes ex vno autographo eodem simul loco errare difficillimè cõtingat. Accedit vna Ptolemæi regula, quæ nobis adminiculo, & ad ipsam veritatem veluti directrix est, quam lib. 2. cap. 1. sibi præscribi

ſcribit, cum à ſiniſtris ad dextra, à ſuperioribus ad inferiora, hoc eſt ab occiduis ad orientalia, à borealibus ad auſtralia ſe ordine progreſſurum dicit, qui ordo duabus rationibus ſcribarum negligentia turbari poteſt, nominum tranſpoſitione, & numerorum permutatione aut alteratione, quarum cum illa difficiliùs committatur, hęc verò ſit pronior, quoties deſcriptionis ordo retrorſum abire deprehenditur, alterutram cauſam ſubeſſe neceſſe eſt, at poſteriorem pro maxima parte ſemper. Vt ſi conſtituto aliquo loco, verbi gratia in long: $35\frac{1}{2}$. & lat. $28\frac{1}{4}$ borea, alter poſtea ſignetur in eadem longitudine aut minori, ſimulq; in eadem latitudine aut maiori vt in 34. $28\frac{1}{4}$. aut 34 29. aut $35\frac{1}{2}$ 29. inuerſus erit ordo contra Ptolemæi regulam, quamobrem corruptela in numeris haud dubiè erit, niſi de locorum iuxta eas iuſta deſignatione conſtet, tum enim nominum tranſpoſitio pariter cum numeris arguenda venit. Ptolemæus enim non ſolùm in prouinciarum, ſed etiam in particularium regionum, & gentis cuiuſque peculiari deſcriptione hunc præfixum ordinem vbique obſeruat, niſi, quod rariſſimum eſt, alia ſubſit ratio euidens, quam ſuis locis indicabo, adeò vt cum in I. Africæ tabula hunc quodam loco tranſcendit, id non ſine præmonitione faciat. Procedit autem in prouincijs notioribus per ſingulos populos, ordine ſibi præſcripto vnumquenque abſoluens, priuſquam ad alterum pergat, in minus notis, vbi ſubdiuiſiones nullas habet, vnum alterumúe latitudinis gradum à termino occiduo ad ortiuum continuè abſoluit, aut vnum alterumúe longitudinis gradum per totam tabulæ latitudinem à ſummo deorſum continuè perficit, reliquum deinde tabulæ ſimilibus ſpatijs emetiens. Illis igitur 5. exemplaribus ita vſus ſum, vt hanc Ptolemæi regulam quoad licuit inuiolatam ſeruarem, & quandiu à præſcripto ordine non recederent, plurium conſenſum, aut ſi verus locorũ ſitus cognitus etat, illud quod proximè huc accederet ſequerer, ſin verò contra ordinem numeri tenderent, & vnius alicuius longitudo, alterius aũt latitudo iunctæ ab ordine non diſſentirent, cõponere illos non dubitaui. Cùm enim plures vnũ exſcribunt codicem, difficulter, vt vniusdixi, in vno eodemq; numero errãt omnes, ſed manet apud aliquem, apud aliũ alterius partis veritas. Quęcunq; porrò ſic ex autoribus ſignari potuerunt, eorum non eſſe mihi reddendam rationem exiſtimo, quod è fonte ipſo ſiue vitio deriuata eſſe, vtpote ordini Ptolemæi conſentanea ſit veriſimillimum. Quoties verò ſiue in longitudine ſiue in latitudine aberrant ab ordine omnes, ſic vt nulla pro veritate compoſitio fieri poſſit, errorẽ vel ex cognito vero ſitu, vel ex numerorum fallaci ſimilitudine, vel alia probabili cauſa, quin & veriſimili nonnunquã coniectura caſtigaui, horumq; omniũ rationẽ in fronte cuiuſq; tabulæ, ordine Ptolemæi cõſcriptionem proſequens reddidi, quo ne temerè vel vnum apicem mutaſſe, aut iniquè arrogata licentia in tam præclaro opere non ſatis fideliter egiſſe videar. Dedi autem operam vt quęcunque deſcriptioni Ptolemæi inſunt, in ipſis tabulis exhiberem, quo ne illa opus ſit, hiſtoriæ Geographiæque ſtudioſo, ſed quæ ad ſingula totius corporis membra pertinent, vnica imagine expreſſa pariter vno velut obtutu percipere poſſit, qua cauſa & naturę hiſtoriam, quã nonnunquam intermiſcet autor, ſuis locis adſcripſi, aut ſi is capax nõ eſſet, annotationibus adieci, quibus etiam, ne quid deſiderari poſſit, fluminum origines, quas ſine numeris recenſuit, addidi. Quæ 8. & poſtremo libro ſunt de inſigniorum vrbium longiſſimis diebus, earumque à meridiano Alexandrino diſtantia, quia ad digeſti in ſuas longitudines latitudinesque orbis terrarum demonſtrationem pertinent, nullo modo omittenda fuerunt, ſunt enim tum veterum ante tempora Ptolemæi, tum ipſius Ptolemæi, tum aliorum eius tempore obſeruationes & cœleſtibus factæ, ad quarum rationem inſigniorum per quamlibet regionem ciuitatum latitudines longitudinesq; ſe ordinaſſe confitetur lib. 8. cap. 2. Qui locus à Villanouano ſic intelligi videtur, quaſi ex priùs ſcriptis in toto volumine latitudinum & longitudinum numeris, dierum magnitudines diſtantiasque à meridiano Alexãdriæ ipſemet Ptolemæus collegerit, annotat enim errores in his commiſſos ex prioribus libris caſtigãdos eſſe, verùm ſi diligenter Ptolemæi rationes expendamus, contrariã eius ſententiã eſſe deprehẽdemus. Etenim cũ lib. 1. ca. 2. propoſitũ ſuũ eſſe dicat, noſtræ habitabilis orbẽ ita deſcribere, vt quàm maximè cũ veritate cõgruat, & ad talẽ inſtitutionẽ in primis peregrinationis hiſtoriã, q̃ peritorũ hominũ Geometricas cęleſtesq; obſeruationes exhibeat, neceſſariã eſſe, cæleſtes porrò obſeruationes geometricis multò certiores pfectioresq; exiſtere addat, hãc proculdubiò hiſtoriæ partẽ pro certiore vniuerſæ diſpoſitionis ſuæ fundamento aſſumpſit, quẽadmodũ & cap. 4. rationabile eſſe aſſerit, eũ qui Coſmographica tractare velit, ea loca q̃ per diligentiores obſeruationes deprehenſa ſunt, deſignationi ſuæ tanquam fundamẽta præſupponere, & cap. 5. hac ſe ingredi via ſatis apertè teſtatur. Rurſus quum cap. 4. paucas à vetuſtioribus locorum latitudines longitudinesq; traditas quæratur, quòd ea ætate mathematicæ conſiderationes nõdum exactè perceptæ, nec multæ lunares defectiones eodem tempore obſeruatæ eſſent, adeoque cap. 5. recentioris obſeruationis hiſtoriam ſibi conſulendam atteſtetur, amplius & cap. 17. ab ijs qui ex Aegypto aut propinquis locis in Indiam nauigarunt, ac multo ibi tempore verſati ſunt, itemque ab Indis ipſis, qui inde in Aegyptum venerunt, multa per Indiam non ſolùm littoralem, ſed & interiorem vſque ad Auream Cherſoneſum & Cattigaram etiam particulariùs dicisſe confiteatur, quis dubitet ipſum huiuſmodi mathematicas & cœleſtes obſeruationes paſſim à mercatoribus peritisque alijs viris factas aut perceptas quàm diligentiſſimè perquiſiuiſſe, proindè & Geographicæ conſcriptioni ſuæ tanquam certiſſimum fundamentum ſuppoſuiſſe? ſiquidem idipſum ſe facere lib. 7. cap. 5. clarè teſtatur. Quamobrẽ cum eam peregrinationis partem hiſtorica enarratione in prioribus libris non reddat, ſed ea in genere tantùm in primis ratiocinetur, & pro eius ratione locorum ſitus deinde numeris conſtituat, vt ex prologo 2. libri conſtat, certum eſt 8. lib. dierum magnitudines diſtantiasq; ſecundum longitudinem à meridiano Alexandriæ non ex præcedentibus numeris concinnaſſe, ſed ex obſeruationum traditionibus in premiſſæ conſcriptionis demonſtrationem congeſſiſſe, id conuincit & præcedentium numerorum differentia. enimuerò in 3. Europæ tabula Viennam Maſſiliam Lugdunum & Nemauſum in eadem omnes à meridiano Alexandriæ longitudinis diſtantia collocat, quum 2. lib. nequaquã eandem omnibus longitudinem adſcribat, ſed Nemauſum vno gradu occidentalibus Vienna, & $2\frac{1}{2}$. Maſſilia ponat. Similiter tab. 5. Europæ Sacarbantiam Pannoniæ ſuperioris, & Iaderam Illyridis eiuſdem diſtantiæ notat, cum antea longitudinis differentiam graduum $2\frac{1}{2}$ numeris ſignarit. Idem pluribus locis per tres orbis continentes eſt deprehendere, vt non è præcedentium librorum numeris has dierum magnitudines, diſtantiasq; à meridiano Alexandriæ collegiſſe, ſed è contrario ex his numeros illos compoſuiſſe ſit certũ. Quod porrò ab his numeri illi nonnunquam diſſentiant, in cauſa eſt obſeruationum cœleſtium imperfectio, quæ etiam doctiſſimis exercitatiſſimisque obſeruatoribus quandoque obrepit, circa quas prudenter agere Geographum oportet, vt dum aliæ in abundantia, aliæ in defectu peccant, nullis interim certioribus & indubitatis obſeruationibus admixtis, medium illarum ſequatur, & quantum his

quidem obſeruationibus addit, tantùm illis adimat, erroresque mediet, ne nimium in alteram partem à vero recedat, ſed illi propiùs accedat. Sic certiſſimas & irreprehẽſibiles obſeruationes, qualis eſt illa eclipſis obſeruatio Arbelis & Carthagine facta, primùm retinens Ptolemæus, in reliquis mediã quandã viã ſequutus eſt, prout regionum ſitus & profectionis reliqua hiſtoria patitur, & his quidẽ addidit, illis verò nonnihil ademit, quo longiùs ab obſeruationibus q̃ illas peccare contigit, recederet. Quod ſi ex præmiſſis long. & latit. numeris dierũ magnitudines ac diſtantias à meridiano Alexandriæ ſupputare fuiſſet inſtitutum, id nõ in paucis nobilioribus vrbibus, ijſq; nonnunquam in vno tabulæ angulo cumulatis, ſed in omnibus talibus, quin & in ignobilioribus quoque locis per reliquas tabulæ partes præſtitiſſet, quo per totam tabulæ æream huiuſmodi conditiones ſpectatori innoteſcerent, aut vno potiùs abaco vnaque regula omnium ſimpliciter locorum cœleſtem ex longitudinis latitudinisque numeris rationem percipere docuiſſet. Nunc verò nonnunquam nobilioribus locis præteritis, exiguas inſulas in hanc conſiderationem aſſumit, ſed celebrioribus nauigationibus frequentatas, vt geometricas cœleſtesque in his obſeruationes ſequutum eſſe ſit certiſſimum. Quamobrem grauiter peccauerunt, qui huic octauo libro lunam adhibere auſi fuerunt, errores enim huiuſmodi obſeruationum, dum qua parte peccent ignotum eſt, caſtigandi nulla certa ratio iniri poteſt, quam tamen temeritatem hic noſtro Ptolemæo multum detrimenti intuliſſe vel inde apparet, quòd in regionibus notioribus, magisque frequentatis, non in quibuſdam tantùm vrbibus, vbi fortè docti obſeruatores ſuperiorum non deerant, ſed per complures quæ in hunc catalogum referuntur ciuitates, adeò exquiſitè numerorum fracturis dierum magnitudines longitudinesque ab Alexandria notantur, adeoq; exactè ad præmiſſos longitudinis latitudinisque numeros accedunt. Non enim credibile eſt per maximam eorum qui recenſentur locorum partem vſque adeò perfectas obſeruationes habitas fuiſſe. Vtut autem hæc ſe res habeat, veriſimiliorem exemplariorum conſenſum ſequutus, cuique tabulæ ſuas obſeruationes cœleſtes, tanquam præcipuum Geographiæ membrum præſcripſi, quo Ptolemaici operis ratio, quam ſequutus eſt, per omnia præſens habeatur, & cum noſtri temporis hiſtoria Geographica conferri poſſit. Hactenus eorum quæ Ptolemæi ſunt, rationem habes lector, nunc quæ de meo addidi, ſubiungam.

Quęcunque numeris deſignat Ptolemæus, duabus tantum quantitate differentibus notis diſtinctionis cauſa ſignaui, vrbes, ciuitates, portus & vicos maiore orbiculo, reliqua omnia minore. Porrò ciuitates, quarũ 8. libro rationes mathematicæ deſcribuntur, duplici orbiculo notatæ ſunt, quo diſquiſitæ ſtatim appareant. Quæ autẽ alia ab exẽplaribus aut longitud. aut latitudine conſtituenda mihi erant, eorum ſingulorum cauſas cuiq; tabulæ prænotaui. In littorũ ductibus nihil prohibet eos anfractus, qui in recentioribus & nunc melius perquiſitis deſcriptionibus reperiuntur imitari, non enim poſtulat Ptolemæus à puncto in punctum ſemper rectas duci lineas, ſed ſatis eſt promontoria, portus, ſinus, oſtia fluminum, inſularum meditullia, ab ipſo deſignata ſuo loco reponere, reliquam autem littoris curuaturam iuxta veritatem vtcunque formare vtile eſt ad collationem veteris nouæque Geographiæ, eoipſo enim quæ loca quibus hodie reſpondeant, commonſtratur, & facilior ad interiora quoque comparanda, antiquitatesque in neotericis tabulis commonſtrandas via præbetur, quo etiam ſeruiunt fluminum, quorum oſtia tãtum notat, veriores decurſus ſignati. Et frequenter diligens veri littoris imitatio numerorum corruptelas manifeſtat, ac rectè caſtigandi occaſionem præbet, ideo ſtudioſè in hoc aduigilaui, vt littorum inſularumque veram formam, quatenus numeri autoris patiuntur, exhiberem. Antiquorum autem nominum cum neotericis comparationem & ſynonymiam huic operi intexere vt incommodum, ita & inconſultum fuit, non enim in hoc Ptolemæi opere multis modis imperfecto fieri id poteſt, & plures ſunt veteris Geographiæ nomenclaturæ apud alios autores, quorum ratio quoque habenda eſt, ita vt hoc inſtitutum opus per ſe requirat, nec Ptolemæo miſceri poſſit, donec in veram ſymmetriam, etiam particularium locorum, omnes eius tabulæ redigantur, quod Deo volente in tertio Geographicarum tabularum tomo quantum in me erit, præſtabo, in quo id operam dabo, vt qui hanc meam æditionem habuerit, vel ſine omni admonitione & indicio, ſola inſpectionis collatione loca Ptolemæi omnia dinoſcat, atque inde in recentioribus tabulis ſecundi tomi ipſemet digito deſignare ſtatim poſſit, ſynonymiamque addiſcere: proinde hic tantum Ptolemæi opus ſuæ antiquitati reſtitutum exhibere conſilium fuit, ante quam operam fruſtra collationis ſtudium ſuſcipere vanum erat. Regionum quæ in ſingulis tabulis à Ptolemęo deſcribuntur nomina, charactere capitali inſcripſi, circumiacentium autem regionum, quarum confinia illuſtrandi illarum ſitus cauſa adiunxi, alio minore literarum genere depinxi, quo quid cuique tabulæ ſit proprium internoſcatur. In deſcribendis meridianis latitudinumque parallelis Ptolemæi præſcriptum ſequutus non ſum, iubet ille in vnaquaque tabula pro ratione paralleli, qui per medium eius incedit, ad meridianum ſiue circulum maximum, gradus longitudinis gradibus latitudinis adaptare, meridianosque parallelos conſtituere, at quia ſic ſuprema tabulæ quæ verſus polum ſunt, nimium ſupra rationem ſphæræ in longitudinem expanduntur, contra ima quæ verſus meridiem ſunt, nimium contrahuntur, alium concepi modum, iuxta quẽ meridianorum parallelorumque poſitus, & ad inuicem habitudines, quàm proximè ad eam rationem quæ in ſphæra eſt, accedant. Latitudine tabulæ, conuenienti deſignata, eam in tot partes diuido, quot latitudinis gradus ſuſcepta tabula requirit, & aſſcriptis numeris parallelos per ſingulos latitudinis gradus duco, numerum deinde graduum latitudinis in quatuor æquas circiter partes diuido, duosque parallelos aſſumo, vnum qui quartam circiter graduum partem ſupra ſe relinquat, alterum qui tantundem proximè in imo tabulæ ſub ſe concludat, ita vt dimidium totius latitudinis graduum intra duos hoſce parallelos comprehendatur. Meridianum deinde medium tabulæ ita duco, vt rectus vtrique parallelo inſiſtat, à quo in vtroq; parallelo, iuxta illius ad meridianum rationẽ, gradus lõgitudinis in vtranq; partẽ circino cõſequenter deſigno, demum per vtriuſq; paralleli correſpõdentia ſigna meridianos duco, q̃ hinc inde magis minuſve ad medium illum meridianum inclinabuntur, prout latitudo tabulæ polo aut æquinoctiali propinquior fuerit. Exemplũ accipe in 10. tab. Europæ, in qua gradus ſunt latitudinis $8\frac{1}{2}$. nimirum extremi 34. & $42.\frac{1}{2}$. ductis, ergo horum graduũ aſſumo 36. & 40. graduum parallelos, & ad rectos angulos his inſiſtentẽ meridianum duco per medium tabulæ, cui 50. numerum adſcribo, quòd is gradus lõgitudinis medio huius tabulæ cõpetat, poſtea expanſo circino in ternos aut quaternos gradus, qui iuxta rationem paralleli 40. graduum ad meridianum accepti ſint, vnum circini pedem in huius paralleli & meridiani medij ſectione conſtituo, eoque inde volutato, gradus longitudinis in vtramq; partem ſigno, idem deinde in altero parallelo 36. iuxta illius ad meridianum rationem, facio, duobusq; his parallelis in gradus longitudinis ſic diuiſis, à medio meridiano incipiens, reliquos meridianos ſigno in vtroque tabulæ latere,

in eo-

in eorumq; ſummis imisq; extremitatibus, in limbo videlicet tabulæ, conuenientes longitudinis numeros aſſcribo, atque ita iuxta ſphæricam proximè rationem diſtributa area, inſcriptionem regionum aggredior. Hac inſcribendorum meridianorum forma id efficitur, vt quantum in ſumma imaq; tabulæ latitudine meridiani ſe ſupra ſphæricam rationem expandunt, tantundem in medio tabulæ contrahantur, quod in exiguo graduum latitudinis numero multum eſſe nequit, quantumcunque autem id ſit, ea duorum parallelorum conſtitutione ita mediatur, vt locorum diſtantijs configurationibusq;, quas in ſphæra fuerant habituri, quàm minimum officiat. Rationem autem paralleli cuiuſq; ad meridianum ſic inuenio. Sit a.b.c. quarta pars circunferentiæ meridiani circuli, ſufficienti amplitudine du

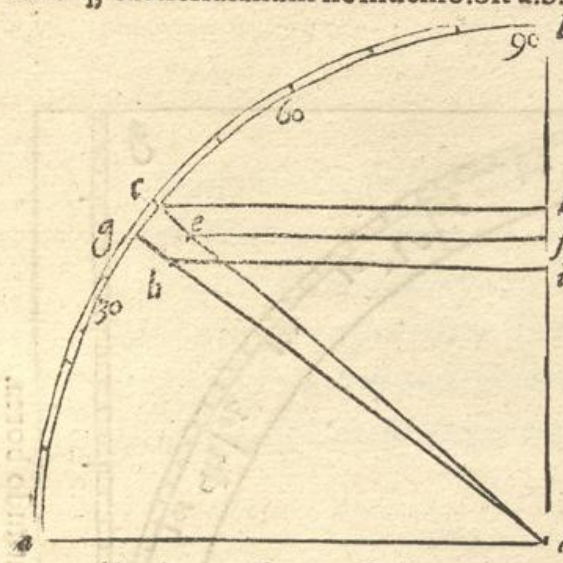

cta, quam in gradus 90. diuido, ſitq;, d. centrum meridiani & ſphæræ, b. polus mundi, a.d. communis ſectio meridiani & æquatoris, d.b. dimidium axis mundi. In hoc quadrante aſſumo latitudinem paralleli propoſiti, verbi gratia 40. in c. & duco lineam c. d. ſumptis autem per circinum tribus vel 4. gradibus latitudinis in tabula primum deſignatis, conſtituo vnum eius pedem in centro d. alterum demitto in lineam c. d. & vbicunque incidit, quòd ſit in e. ibi eodem manente priorem contraho, donec b.d. lineam tangat, non ſecet, hoc eſt in f. incidat, angulos rectos cum b. d. faciens, ita iam contractus circinus totidem gradus, quot ex latitudine ſumpſeram, in parallelo 40. ſignandos comprehendit. Rurſus circinum ad tres vel 4. gradus latitudinis expanſum infero in g. d. lineam, quæ ad alterius paralleli 36. latitudinem ducta ſit, & ibi vt prius contracto circino, donec in h. conſiſtens b.d. lineam priore pede tangat ac non ſecet, habeo magnitudinem graduum in parallelo 36. ſignandorum. Hæc rationum inuentio verboſa demonſtratione opus non habet, qui vel prima rudimenta geometriæ guſtauit, facilè intelligit circunferentiarum rationem ad inuicem eſſe quæ eſt diametror umproinde circunferentiæ paralleli 40. eandem eſſe rationem ad meridiani a.c.b. totam circumferentiam, quæ eſt c.k. ad a.d. ſiue ad c.d. Iterum e. f. ad e.d. eandem eſſe rationem, quæ eſt c.k. ad c.d. propter triangulorum c.k.d. & e.f.d. ſimilitudinem, quare cum e.d. tribus meridiani gradibus ſit æqualis, erit & e. f. tribus longitudinis gradibus in parallelo 40. æqualis. Simili via in parallelo 36. demonſtratur h.i. tres ibi gradus comprehendere. Hanc igitur duorum parallelorum rationem ſequutus ſum, quoties non contemnenda ſupremi infimiq́ue parallelorum in ratione ad meridianum differentia incideret, vbiverò exigua ſatis in his differentia erat, vt meridianorum inclinatione opus non eſſet, medium tabulę parallelum pro meridianorum diſtantia, longitudinisque partibus determinandis aſſumpſi, meridianosq; parallelos feci, quemadmodum in 7. Europæ tabula videre licet. Nonnunquã item medium meridianum extra tabulæ mediũ trãſtuli, & parallelos lõgitudinũ indices inæquali à ſummo imoq; tabulæ ſpacio aſſumpſi, propter regionum, quæ in ea tabula deſcribuntur, præcipuam partẽ à medio tabulæ declinantem, quam medio meridiano mediam ſecari, medioq; parallelorum interſtitio comprehendi cõuenit, vt quod in ambitu extremo creſcit ex inclinatione meridianorum vitium, longiùs à copioſiore deſcriptionis parte remoueatur. In ſingulis porrò tabulis ad quorum, parallelorum meridianiq́ue rationem reliquos meridianos conſtituerim, inclinauerimq́ue, propria ad hoc picta tabella annotaui, quo de areæ cuiuſque ſymmetria, & conuenienti pro recipienda deſcriptione fundamento inſpectori conſtet. Ne autem quid in hoc præclaro Ptolemæi opere deſiderari poſſit, conſilio & ſuaſu viri proſapia & eruditione clariſſimi, & ad iuuanda bonarum artium ſtudia propenſiſſimi Domini Damiani Quadi, Domini in Landskron, indicem omnium quæ apud Ptolemæum ſunt locorum & populorum tabulis ſubiunxi, ex quo quid veteris Geographiæ habeat vel non habeat Ptolemæus, quaq́ue mundi parte & quo in regno locoq́ue conſtituat, facillimum erit deprehendere, quod hiſtorias veteres legentibus frequenter vſui eſſe contingit.

Addidit Ptolemæus lib. 8. in quibus ſignorum partibus ſolem verticalem nanciſcantur ea loca, quorum obſeruationes mathematicas & cœleſtes aſſignauit, quod ex obſeruationis hiſtoria deſumpſiſſe non exiſtimo, ſed inde demonſtratum de ſuo addidiſſe, vt tamen inde ſumpſerit, magis hoc ad naturæ locorum quàm ad terrarum ſitus (qui in hoc opere potiſſimum & ſolus ferè conſideratur) hiſtoriam pertinet, cuius ſi quis etiam hic delectetur ſpeculatione, is hanc vnicam regulam præ oculis habeat. Quæcunque loca minorem habent latitudinem, ſiue boream, ſiue auſtralem, quàm ſit maxima ſolis declinatio, hoc eſt minorem $23\frac{1}{2}$. gradibus, ea bis in anno ſolem ſupra verticem habent, idq́ue tanto maiore temporis interſtitio, quanto minor latitudo fuerit, vt ſub æquatore dimidius intercedat annus, quæ verò in ipſis ſunt tropicis, id eſt, ſub maxima ſolis declinatione, ſemel tantùm verticalem habent: quæ denique extra hanc ſiue in boream ſiue in auſtrum ſunt, nunquam ſolem in vertice vident. Itaque ex ipſa cuiuſque loci latitudine, quæ circino ex imo vel ſupremo tabulæ limbo rectà in locum expanſo, indeq́ue in latere tabulæ latitudinis gradibus applicato ſine negotio deprehenditur, ſtatimobuium eſt, ſemel ne in anno, an bis, an nunquam ſol illius verticem attingat. Quo autem, quibus in ſignis id fiat, & quantum duę huiuſmodi ſolis poſitiones inter ſe diſtent, cognoſci poſſit, inſtrumentum hoc ſubijcere placuit, in quo a. b. arcus eſt circuli maximi, vtramque declinationem vſque ad $23\frac{1}{2}$. gradus continens. c. d. & g.h. ſcalæ ſunt graduum ex a. b. arcu huc ad æquidiſtantiam æquinoctialis traductorum. Circumferentia ſuper diametro. e. f. ducta ecliptica eſt in ſigna & gradus diuiſa. Huius inſtrumenti hic erit vſus. Quando latitudo loci minor fuerit declinatione ſolis maxima, tum pes vnus circini in e. aut f. conſtituatur, alter in latitudinem propoſiti loci extendatur, ita expanſus circinus, vno ſemper pede æquinoctialem obtinente, æquidiſtanter ſcalæ graduũ promoueatur, donec alter pes in eclipticã inciderit, hic vnus erit ſolis verticalis locus, deindè vlterius eodem curſu procedat circinus, donec idem hic ſecundus pes iterum eclipticam tangat, circulum iam egreſſurus, hic nunc alter erit verticem occupantis ſolis locus, quantum porrò hi loci inter ſe diſtent, arcus eclipticæ intermedius oſtendet, qui ſi ex annuis ephemeridibus ad anni tempora conferatur, mox quo die primum, quo rurſus ſecundo verticem tranſiturus eſt ſol, patefaciet.

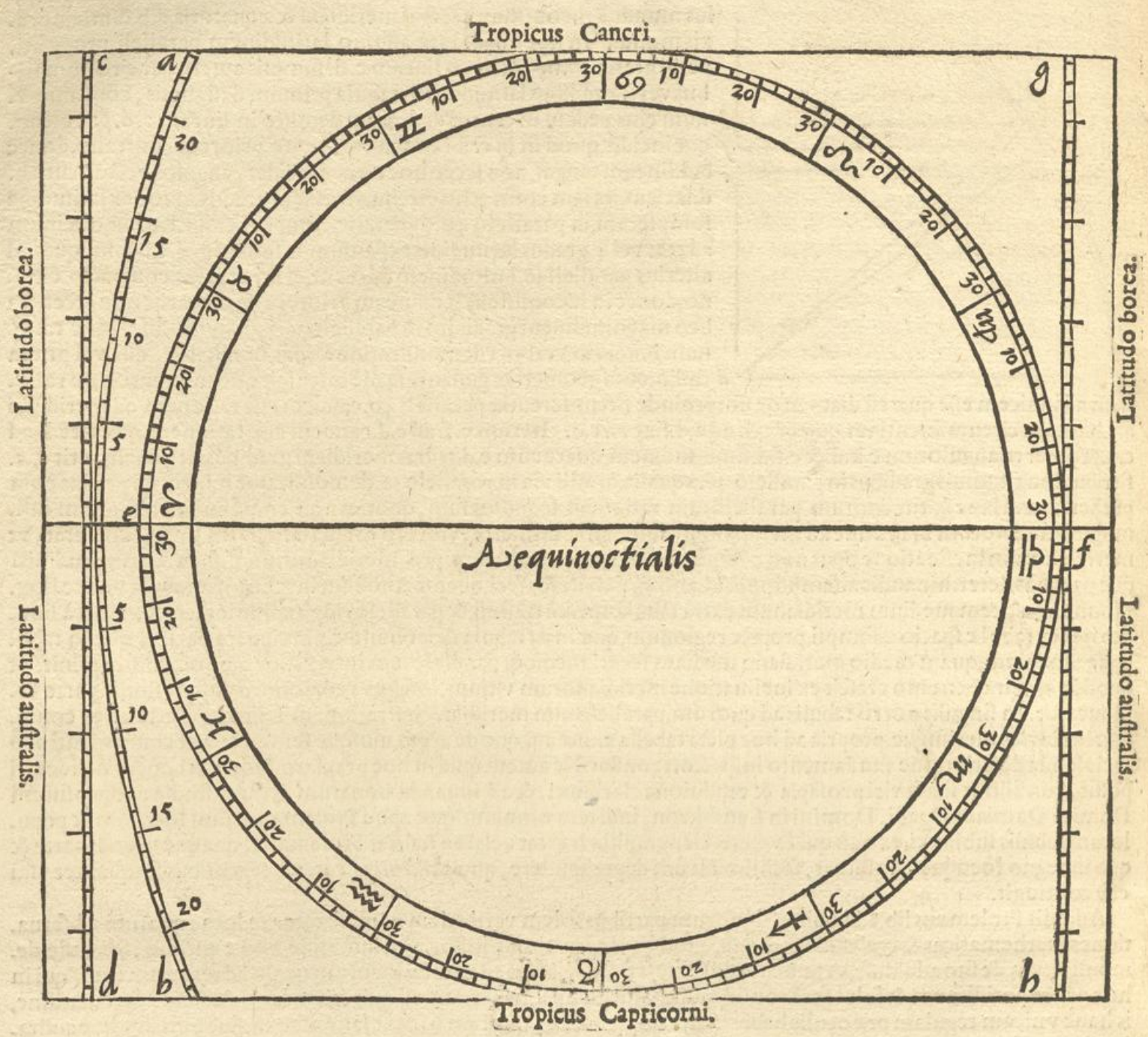
Tropicus Cancri.
Latitudo borea.
Latitudo borea.
Aequinoctialis
Latitudo australis.
Latitudo australis.
Tropicus Capricorni.

Imperialis Cæsareæ Maiestatis interdicto cautum est, ne quis hoc Ptolomæi geographicum opus à Gerardo Mercatore editum, sine ipsius consensu intra Sacri Romani Imperij Regnorumq; ac Dominiorum suæ Maiestatis hæreditariorum fines hisce decem annis proximis, à prima eius editione numerandis, recudere audeat, aut recusum alibi, vænale inferre, sub multa gravissima in diplomate contenta. Datum Viennæ Austriæ 26. Maij. 1578.

Regio Catholicæ Maiestatis edicto cautum est, ne quis proximo quinquennio præter Gerardum Mercatorem Rupelmundanum, vel eum, cui ab ipso permissum erit, Claudij Ptolomæi tabulas, à se restitutas atque emendatas, ac Illustrissimo Ducì Cliuiæ, &c. dedicatas, neque vniuersas coniunctim, neque vllas separatim, in vniuerso Regiæ Maiestatis suæ dominio excudat, aut alibi excusas, importet, venalesúe habeat, sub pœnis in ipso Regis edicto nominatim expressis. Datum 3. Februarij 1578. Bruxellæ.

subsignatum

Blyleuen.